

- **STICKET**

PUBLICERAD 2025-04-01

VANDELSUTREDNING MED STORA KONSEKVENSER

Risk att man tystar yttranden som ska kunna höras i en demokrati, anser Nils Funcke.

Vandelsutredningen som under tisdagen överlämnades till migrationsminister Johan Forsell skiktat den svenska yttrandefriheten. Det kommer att gälla en yttrandefrihet för svenska medborgare och en annan för personer som har eller ansöker om uppehållstillstånd.

Det står i eldskrift. ”Om konsekvensen av yttranden hotar den allmänna ordningen eller säkerheten” kan det leda till att uppehållstillstånd nekas eller återkallas.

Att yttrandefriheten har gränser är väl känt. Den som förtalar eller hotar någon, uttrycker sig hetsande mot en folkgrupp eller främjar terrorism kan åtalas. Det gäller svenska medborgare, turister eller personer som söker eller har uppehållstillstånd. Alla är lika inför lagen. Påföljden kan bli böter eller fängelse.

Särskilda bestämmelser gäller den som inte är svensk medborgare och begår brott. Döms man till ett strängare straff än böter och det finns risk för återfall, alternativt om det rör sig om ett

allvarligare brott, kan en domstol besluta att man efter avtjänat straff förbjuds att vistas i Sverige. För ett antal år eller på livstid.

Så ser lagen ut idag och det är en rimlig avvägning för att Sverige inte ska bli en tummelplats och fristad för utländska medborgare att fortsätta sin brottslighet här.

Men det är inte tillräckligt enligt regeringen och utredaren Robert Schött som nu går betydligt längre. Även yttranden som i sig inte är brottsliga men som ändå kan utgöra ett hot mot lands säkerhet eller den allmänna ordningen ska kunna utgöra grund för utvisning.

Normalt brukar en utredning ange vad som tydligt ska anses straffbart och vad som uppenbart är straffritt. Gränsen får sedan fastställas genom praxis i domstolarna. Men någon sådan vägledning ger inte utredaren. Det ska istället göras en samlad bedömning i det enskilda fallet.

Kristallklart enligt Johan Forsell.

Det är svårt att hålla med.

En grundläggande rättsprincip är ju att lagar och regler ska vara förutsebara. Den enskilde ska kunna förutse vilka konsekvenser ett visst beteende eller yttrande, kan få för följer. Det blir nu en omöjlighet.

LVU-kampanjen utgjorde enligt Johan Forsell ett påtagligt hot mot Sveriges säkerhet. En kampanj som utlöstes av legitima och straffria enskilda opinionsyttringar efter omhändertaganden av barn i Sverige. Yttranden som fångades upp, förstärktes och förvanskades utan att den som först höjde rösten kunde kontrollera det.

Vem kommer i fortsättningen våga ifrågasätta myndighetsbeslut? Eller delta i en demonstration? Enbart att delta kan komma att bedömas som ett avsteg från god vandel.

Enligt utredningen bör det införas en generell informationskyldighet till Migrationsverket, om de frågar en annan myndighet om en specifik person. Där ska sedan enskilda tjänstemän pröva om yttrandet kan utgöra grund för avvisning. Risker för godtycke är uppenbar även om ett beslut kan överklagas till migrationsdomstolarna.

Begreppet vandel som nu föreslås återinföras i utlänningslagstiftningen är töjbart. Utredaren betonar att det måste vara så. Men vandel kan utöver rent brottsliga gärningar även inkludera avsteg från gällande normer och bristande hederligt levnadssätt.

Det är problematiskt.

Tillämpningar av bestämmelser förändras alltid över tid, men risken med Vandelsutredningens förslag är att det tystar yttranden som var och en ska kunna uttrycka i en demokrati.

Nils Funcke är journalist och yttrandefrihetsexpert

TEXT: NILS FUNCKE
TOPPBILD: VIKTORIA BANK/TT

Prenumerera på Fokus – välj att få tidningen i brevlådan eller endast digitalt

TEXT: NILS FUNCKE

PUBLICERAD 2025-04-01